

70 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA MUZEULUI DE ARHEOLOGIE DIN SARMIZEGETUSA

Emil Nemeș

Înființarea Muzeului de arheologie din Sarmizegetusa cu șapte decenii în urmă ca urmare a săpăturilor arheologice începute în anul 1924 sub auspiciile Comisiei monumentelor istorice din Cluj conduse de binecunoscutul arheolog C. Daicoviciu a marcat începutul sfârșitului unei triste și îndelungate etape de distrugere și înstrăinare a unor însemnate și valoroase monumente sculpturale și epigrafice din capitala Daciei romane.

Nucleul muzeului era format din obiectele descoperite în acest an, 1924, la care s-au adăugat câteva inscripții și alte obiecte cumpărate de Muzeul județean din Deva și etalate în trei încăperi dintr-o clădire cumpărată de județ în acest scop.

Organizarea unui muzeu în preajma ruinelor unui centru roman atât de mare și important ca Ulpia Traiana avea o însemnătate deosebită nu numai din punct de vedere muzeistic, răstrângându-se indirect, în mod pozitiv și asupra patrimoniului istoric, prin schimbarea atitudinii sătenilor față de păstrarea și conservarea pieselor rezultate din descoperirile fortuite, chiar și numai pentru obținerea legală de câștiguri materiale prin vânzarea lor muzeului nou înființat.

Se stopează acum procesul de distrugere și jefuire sistematică a enormei cariere de piatră deja prelucrată din localitate.

Varnițele amintite de J. Seivert¹ în anul 1770, M. J. Ackner în anul 1847² și Th. Mommsen în 1857³ încetează procesul de distrugere al monumentelor, iar înstrăinarea acestora va fi în cea mai mare măsură oprită.

Numărul obiectelor distruse sau înstrăinate nu se poate însă estima, dispariția lor fiind o grea pierdere pentru patrimoniul național, epigrafele lăsând goluri documentare ireparabile în istoria Daciei romane.

Multe dintre acestea au luat calea Budapestei și Vienei. Documentele vremii atestă transportul pe apă spre Viena⁴ a 4 remorchere cu 64 de monumente epigrafice selecționate de la Apulum, Abrud-Zlatna, Potaisa și Ulpia Traiana

1. J. Seivert, *Inscriptiones monumentorum romanorum in Dacia Mediteraneeae*, Viena 1773, p. 30; V. Wollman, *Monumente epigrafice emigrate din Ulpia Traiana*, în *Sargeția XI-XII*, 1974-75, p. 307.

2. CIL, II, 1457; V. Wollman, *op. cit.*, p. 314.

3. *Monatsberichte der königlichen Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin* aus dem Jahre 1857, Berlin, 1858, p. 153; V. Wollman, *op. cit.*, p. 314.

dintre care unul având la bord 17 inscripții s-a scufundat la Seghedin⁴. Din același transport, sau poate din altul, s-au scufundat și la Lipova ambarcațiuni navale cu monumente romane recuperându-se doar o parte din ele⁵.

Multe din monumentele epigrafice și sculpturale au fost refolosite la diferite construcții în scop religios sau laic, dar și în formă de mici colecții, aria de răspândire a acestora fiind foarte mare. Dar despre obiectele mărunte cum ar fi: statuete, pietre prețioase și semiprețioase, podoabe din metale nobile etc. nu avem decât foarte puține date, după cum nu se știe nici numărul monumentelor transformate în var.

Oricum trebuie să fi fost numeroase, gândindu-ne la splendoarea și bogăția Sarmizegetusei de odinioară.

După înființare, an de an o parte din descoperirile arheologice la care se adaugă și donații, îmbogățesc patrimoniul muzeului.

O statistică din anul 1940 menționează că numărul de obiecte aflate în proprietatea muzeului se ridică la cifra de 1060⁶ ajungând în anul 1966 la 1427.

În anul 1966 muzeul se mărește cu încă patru săli de expoziție și se reorganizează integral. În acest scop Muzeul județean înapoiază o parte din materialul intrat cândva în colecția sa.

Dacă meritul pentru înființarea muzeului îi revine lui Constantin Daicoviciu, începând cu anul 1937 activitatea acestuia se leagă de numele directorului Muzeului județean, Octavian Floca pentru o perioadă de 30 de ani.

Redeschiderea în vara anului 1973 a șantierului arheologic a dus nu numai la dezvelirea unor importante construcții romane dar și la îmbogățirea patrimoniului muzeal cu peste 29.000 de obiecte.

În această situație vechea clădire a muzeului devenind neîncăpătoare, se obține un local propice pentru muzeu.

Astfel, că la 9 august 1982, se deschide oficial noua expoziție de bază a muzeului, amenajată în 9 săli pentru expoziția permanentă, o sală pentru expoziții temporare și 4 încăperi pentru depozit.

O intensă activitate s-a depus, începând cu anul 1975, pentru readucerea la Sarmizegetusa a unor monumente sculpturale și inscripții, duse de amatorii de antichități la Sântămărie-Orlea, Nalați, Ostrov și Peșteana. De asemenea au fost aduse peste 50 de obiecte romane depistate în curțile și grădinile cetățenilor din Sarmizegetusa.

Alte câteva plăci votive, statuete, monede etc. au fost obținute prin donații, achiziții, confiscări de la cetățeni din Sarmizegetusa, Ostrov, Hobita-Pui, Păucinești și Păclișa.

Pe lângă cercetarea științifică, o intensă activitate s-a depus pe linia inventarierii celor peste 29.000 obiecte, amenajării depozitului și restaurării obiectelor deteriorate.

După înființarea muzeului, numărul vizitatorilor iubitori de istorie din țară și străinătate a crescut considerabil.

4. V. Wollman, op. cit., p. 310-311.

5. J. Seivert, op. cit., p. 30; V. Wollman, op. cit., p. 310-311.

Imaginea creată după vizitarea muzeului și ruinelor este consemnată în Cartea de Impresii, unde găsim nume ale unor personalități marcante alături de foarte numeroasele indescifrabile, dar care își lasă pentru posteritate gândurile și simțămintele izvorâte din contactul direct cu civilizația romană străbună.

Astfel printre personalitățile care ne-au vizitat găsim nume ca: regele Carol al II-lea, Mihai-Mare Voievod de Alba Iulia, Prințul regal al Suediei, N. Iorga, Mihai-Ralea, Alberto Moravia, Brătescu-Voinești, Guy Rachet, Cardinalul Tisserand din Roma, ambasadori SUA, al Canadei, Suediei, Marii Britanii etc.

Din impresiile găsite în Cartea vizitatorului am spicuit doar câteva:

„Eu, în Ierusalimul românesc,

Sosit

Smerit,

Mă-nchin în fața trecutului divin

Și jur să-l proslăvesc"

– „Cât de vii și de expresive sunt urmele strămoșilor pe aceste plaiuri. Merită să le vezi și să meditezi asupra veacurilor trecute și viitoare pe care piatra le depășește, vorbind nepoților despre strămoși."

– „Am văzut urmele strămoșilor noștrii în acest muzeu. Am văzut resturile unei civilizații strălucite pe care am admirat-o. Să facem și noi astfel încât urmașii noștrii să poată fi mândrii de noi precum și noi suntem mândrii de cei care nu mai sunt"

– „Imagini ale trecutului a căror amintire te impresionează și a căror urmă rămâne ca o plăcere spirituală a sufletelor noastre. Le cinștim eroismul și ne plecăm frunțile în fața grandorii lor"

– „La unul din cele mai reprezentative altare ale neamului românesc - adânc omagiu și cinste celor ce s-au preocupat cu strădania minții"

– „Emoția pe care o simți în fața acestor vestigii scumpe, păstrate cu atâta grijă în acest tezaur muzeistic este copleșitoare. Măreția trecutului a înfruntat veacurile și ne apar azi în toată strălucirea. Cinste celor ce slujesc ideea de neam și acest trecut cu care ne mândrim, prin care trăim și prin care vom trăi"

– „Ce dovezi palpabile, ce ocazii mai profunde și ce imnuri de slavă mai înălțătoare decât toate aceste urme materiale ale unui trecut de aur, de atotputernicie și de cultură română"

– „Ce au de spus năvălitorii castelelor feudale de mai târziu - În fața Legionarilor de ieri, pigmeii de azi au și ei o datorie: să le calce cu pietate pe urmă, să le sfințească prin credință și să le lase la rândul-le urmașilor de mâine"

– „Călătorule, de ori unde ai fi, poposește aici pentru o clipă și de ți-e drag poporul tău, strămoșii tăi, păstrează un moment de reculegere"

– „Un crin de august, o floare albă dăruită muzeului. Astăzi am pătruns cu sfială pe urmele strămoșilor. Am încercat emoțiile firești ale prezentului"

– „Multe inimi românești pribegind printre ruinele reînviată vor fi simțind fiorul unei conștiințe mai puternice de ceea ce suntem, al mândriei pentru trecutul de care suntem legați, sau nostalgia contemplativă pentru ceea ce a fost aici în alte vremi"

**L'ANNIVERSAIRE DE 70 ANS DE LA FONDATION DU MUSÉE
D'ARCHÉOLOGIE DE SARMIZEGETUSA**

RÉSUMÉ

La fondation du Musée d'archéologie de Sarmizegetusa a été le résultat des fouilles commencés dans l'année 1924 par l'archéologue Constantin Daicoviciu. Le musée a été organisé dans trois pièces d'un bâtiment acheté avec ce but.

Par cette fondation du musée il a été arrêté la destruction des monuments ou leur détournement. Après la fondation, le patrimoine du Musée a été enrichi, que dans jours il abrite plus de 29.000 de pièces. Le musée de Sarmizegetusa a été réorganisé dans le 1982 et il a de prestige parmi les musées de la Roumaine. Il est visité par les nombreux touristes roumains et étrangers.